

El poder de la música. Una eina per a la transformació social

Presentació

La música ha format part de la meua vida des de ben petita. Fa molt que estudio música, toco el violí i canto en una coral. Crec que m'ha aportat molts beneficis tant a nivell personal com a nivell dels estudis. Per això, quan vaig haver de pensar un tema per fer el treball vaig tenir clar que el volia relacionar amb la música. El que no sabia era cap a quina banda encarar-lo. Després de fer recerca i veure diferents possibilitats em vaig decantar cap a una banda social. Fa uns anys vaig veure un documental sobre un projecte d'una orquestra d'instruments reciclats engegada en un abocador al Paraguai, en un barri molt pobre. Em va semblar molt interessant com a través de la música el barri havia millorat la seva qualitat de vida i els joves i infants eren més feliços. Recordant aquest documental vaig adonar-me que la música pot ajudar a transformar una societat. Això em va acabar de motivar per triar el tema final.

Avui en dia, a la nostra societat hi ha moltes desigualtats i discriminació per diverses raons. Crec que hi ha d'haver un canvi social i amb el treball volia descobrir si una manera de contribuir-hi pot ser a través de la música. Per això em vaig plantejar aquesta hipòtesi: *la música és una gran eina per a la transformació social*. A més, moltes vegades s'ha dit que la música aporta molts beneficis i volia saber si era cert.

Per concretar-ho, em vaig centrar en els infants que estan en situació vulnerable i els beneficis que els aporta la música i em vaig plantejar la segona hipòtesi: *la música ajuda positivament els infants en situacions de vulnerabilitat*.

Per poder resoldre les hipòtesis em vaig plantejar diferents objectius. Volia conèixer els beneficis que té la música tant a nivell neurològic com a nivell social. Un altre objectiu era entendre les diferències entre inclusió, cohesió, integració i transformació social. Finalment, volia analitzar diferents projectes que treballen amb infants i per a la transformació social a través de la música i arribar a veure els resultats que tenen.

Metodologia

He dividit el treball en dues parts. La part teòrica l'he basat en la recerca bibliogràfica. He trobat molta informació a través de les pàgines web oficials dels quatre projectes que treballen per la transformació social a través de la música que he descrit i en altres pàgines relacionades. A més, he llegit alguns llibres i he vist documentals específics dels projectes que m'han acabat d'ajudar a completar la informació.

La part pràctica l'he dividit en dues parts. Primer he anat a veure dos projectes (Projecte Quatre Cordes i Projecte Vozes). La segona part ha estat basada en tres entrevistes a responsables de diferents projectes i en la seva anàlisi.

El treball té un annex que és l'entrevista a l'Imma Pasqual, professora de música, per donar una visió global dels beneficis de la música, ja que ha escrit un llibre que parla sobre això.

Cos del treball

La part teòrica del meu treball l'he dividit en tres grans blocs. En el primer he fet una petita introducció sobre la música i els beneficis generals que aporta. Segons estudis en neurociència, la música desenvolupa moltes habilitats ja que activa els dos hemisferis del cervell. A més, comparteix estructures amb el llenguatge matemàtic i verbal. Hi ha molts estudis que relacionen l'estudi de música amb l'augment del quocient intel·lectual. També s'utilitza la música com a teràpia per tractar algunes malalties com l'autisme o el Parkinson. A nivell social, la música desenvolupa habilitats que ajuden a empatitzar, a ser més col·laboratiu i a saber treballar en grup.

El segon bloc ha estat una introducció a la transformació social. Quan es parla de transformació social es fa referència a un seguit de canvis duradors en l'estructura social, el funcionament o la cultura d'una societat. Es pot treballar la transformació social a través de la integració, la cohesió i la inclusió social.

En el tercer bloc, que és el més important, he descrit quatre projectes que treballen per la transformació social amb infants a través de la música. Dos projectes nacionals: Projecte Quatre Cordes i Projecte Vozes, i dos projectes internacionals: El Sistema Nacional de Orquestas y Coros Juveniles e Infantiles de Venezuela i l'Orquestra d'Instruments Reciclatos de Cateura.

El Projecte Quatre Cordes és un projecte engegat a Mataró a l'escola Germanes Bertomeu. Va dirigit a infants d'entre 8 i 12 anys d'escoles de Primària, sobretot dels barris més vulnerables. Es fan classes en horari lectiu on es toquen el violí i el violoncel, és a dir, és un projecte gratuït. A través de la pràctica d'aquests instruments es vol generar un canvi social i donar eines de creixement personal als infants.

El Projecte Vozes, fundat per Pablo González, va néixer a Barcelona amb la finalitat d'apropar la música a tothom i assolir una millora social i intel·lectual dels infants i joves que hi participen. Ofereix una educació gratuïta de música a nens i nenes des dels 3 anys en diferents Espais Vozes de Barcelona. A través de les orquestres i corals es treballen diferents valors com el respecte a la vida, la llibertat o el compromís.

El Sistema Nacional de Orquestas y Coros Juveniles e Infantiles de Venezuela, fundat pel mestre José Antonio Abreu, és una obra social i cultural de l'Estat veneçolà per sistematitzar la pràctica musical al país. És un projecte gratuït, on no es fa distinció de classes socials, que té una xarxa de petites escoles, orquestres i cors per tot el país. A través d'aquestes agrupacions s'ajuda al desenvolupament dels infants i joves i se'ls dona seguretat i protecció. Aquest projecte ha estat qualificat com «el miracle musical veneçolà» i ha estat un gran exemple per a altres països. A més, alumnes d'aquest projecte actualment són bons directors, com el mundialment reconegut Gustavo Dudamel.

L'Orquestra d'Instruments Reciclatos de Cateura, fundada per Favio Chávez, se situa a l'abocador de Cateura, al sud d'Asunción, al Paraguai. Aquest projecte es va crear per formar i educar a través de la música infants i joves del barri de Cateura que viuen en condicions molt precàries i en estat de vulnerabilitat i exclusió social. El que té d'especial és que els instruments de l'orquestra són fets a partir de materials reciclatos de l'abocador. Això fa que els mateixos alumnes ajudin a la fabricació dels seus instruments i d'aquesta manera adquireixen més responsabilitat. A més, l'orquestra, que ha aconseguit molts reconeixements mundials i ha fet gires actuant en escenaris importants, ha obert les portes a un futur més esperançador per als infants i joves.

La part pràctica del treball l'he dividit en dues parts. La primera l'he basat en l'observació de dos projectes. Vaig poder anar un dissabte a Nou Barris a veure l'assaig de dues orquestres de Vozes. També vaig poder assistir a dues classes del Projecte Quatre Cordes a l'escola Camí del Mig de Mataró. En aquestes dues sessions vaig poder veure dos grups de quart de Primària molt moguts.

La segona part ha constatat de tres entrevistes i la seva anàlisi. Quan vaig anar a Barcelona vaig parlar amb el Pablo González, fundador del Projecte Vozes i director de l'Orquestra Simfònica. A Mataró vaig poder entrevistar la Laia Serra, que és la responsable del projecte Quatre Cordes a Mataró i amb qui vaig estar quan vaig observar les dues sessions. Finalment, vaig entrevistar la Lana Kovacevic, violinista i professora d'aquest instrument que està fent la tesi doctoral sobre el projecte de l'Orquestra d'Instruments Reciclatos de Cateura i els ha pogut visitar. Tots tres coincidien en diferents aspectes, com per exemple que una de les coses més importants dels projectes és poder apropar la música a tothom, la música com a art i bellesa, perquè pugui transformar la societat. A més, en la mateixa línia, també destacaven que un punt important és que els projectes siguin gratuïts, perquè així es pot arribar més nens i nenes i crear un entorn sense distincions, on tothom és igual.

Conclusions

Gràcies a la recerca bibliogràfica i al treball de camp realitzat, les entrevistes i l'observació de dos projectes, he pogut resoldre les meves hipòtesis inicials. He vist que la música sí que és una gran eina per a la transformació social ja que tots els projectes estudiats m'han mostrat com s'han produït millores en els barris i pobles i en la vida dels participants. Els diferents projectes donen eines per afrontar les vides dels infants i joves de manera positiva i els donen noves oportunitats. En barris pobres, com el barri de Cateura al Paraguai, la música ha aportat alfabetització i cultura i ha obert la porta a l'educació i a un futur més esperançador. En molts llocs, a més, ha baixat la violència i s'han proporcionat espais segurs per allunyar-se dels mals hàbits, espais on els infants i joves se senten protegits, com en una família. Tot i això,

gràcies a les entrevistes m'he adonat que la música ha d'anar acompanyada d'algun element més, com pot ser l'educació emocional. Segurament, la música transforma les persones i, llavors, nosaltres podem canviar el món.

L'altra qüestió que volia respondre estava relacionada amb els beneficis que la música aporta. He pogut comprovar que la música ajuda positivament els infants en situacions de vulnerabilitat. Com ja he dit, en tots els projectes la música aporta molts beneficis als participants. Els aporta autoestima i es treballa la constància, la perseverança i la disciplina entre altres aspectes. Aquests beneficis els vaig poder observar de primera mà en els projectes de Vozes i Quatre Cordes. Tot i això, m'he adonat que la música no ajuda exclusivament els infants vulnerables, sinó que és bona per a tothom. Molts dels beneficis que he observat a través dels projectes també me'ls ha aportat a mi al llarg de la meua vida i els aporta a tota la societat. Però en infants que viuen en una situació de pobresa i que no tindrien accés a la música, el que aquesta els aporta provoca un canvi més important en les seves vides. Per tot això, i lligant-ho amb el títol del treball, fent aquesta recerca m'he adonat de tot el que pot arribar a fer la música, com pot aportar molts beneficis i transformar la societat. He descobert que la música té un gran poder.

Bibliografia i webgrafia

– Cantar em fa feliç. [Consulta: 2019 Oct 12]. <<https://www.cossetania.com/cantar-em-fa-feli-2135>> – Definición de música. [Consulta: 2019 Aug 20]. <<https://definicion.de/musica/>> – [No title]. [Consulta: 2019 Aug 20]. <<http://diposit.ub.edu/dspace/bitstream/2445/112423/1/Les%20definicions%20de%20la%20m%C3%BAsica%20Magda%20Polo.pdf>> – Criatures. Música, molt més que art. Ara.cat. criatures; 2017 [Consulta: 2019 Aug 20]. <https://criatures.ara.cat/infancia/musica-eina-socialitzacio-infants_0_1769823018.html> – [No title]. [Consulta: 2019 Aug 20]. <https://files.rcmusic.com/sites/default/files/files/RCM_MusicEducationBenefits.pdf> – Schellenberg, E. G. Music lessons enhance IQ. Psychol Sci. 2004 Aug;15(8):511-4. – 25 raons de la neurociència per estudiar música. Diaula, Escuela de Música en Barcelona. 2018 [Consulta: 2019 Aug 20]. <<http://escuelademusica.lladocomunicacion.com/ca/2018/06/les-25-raons-de-la-neurociencia-per-estudiar-musica-a-qualsevol-edat/>> – La música comunitària com a instrument de participació i inclusió social. Xarxanet - Entitats i voluntariat de Catalunya per un món millor. 2018 [Consulta: 2019 Aug 20]. <<http://xarxanet.org/comunitari/noticies/la-musica-comunitaria-com-instrument-de-participacio-i-inclusio-social>> – De RC. Integración Social | Qué es y Definición 2019. [Consulta: 2019 Sep 9]. <<https://conceptodefinicion.de/integracion-social/>> – Significado de Inclusión social. Significados. [Consulta: 2019 Sep 9]. <<https://www.significados.com/inclusion-social/>> – Bertran C. La cohesió social - La Conca 5.1. [Consulta: 2019 Sep 12]. <<https://www.laconca51.cat/la-cohesio-social/>> – Musi-

cop | Apropant la música a les persones. [Consulta: 2019 Oct 12]. <<https://www.musycop.cat/>> – [No title]. [Consulta: 2019 Sep 15]. <https://www.fbofill.cat/sites/default/files/4_cordes%20%281%29_cridaoberta010616.pdf> – Home. [Consulta: 2019 Sep 27]. <<http://www.voces.org/>> – TV. «Voces». [Consulta: 2019 Sep 27]. <<https://www.ccma.cat/tv3/alacarta/actua/voces/video/4394431/>> – [No title]. [Consulta: 2019 Sep 27]. <<https://www.diba.cat/documents/14465/104883464/037.Projecte+VOZES.pdf/dc31dd8b-433c-423d-abd9-94803054cd30>> – Guaspari-Tzavaras R, Warren L. Music of the Heart. Miramax Books; 1999. 224 p. – El Sistema. El Sistema. [Consulta: 2019 Aug 20]. <<http://fundamusical.org.ve/>> – Orquesta Juvenil Simón Bolívar de Venezuela. La promesa de la música. 2013 [Consulta: 2019 Aug 27]. <<https://www.youtube.com/watch?v=dH48xbNH1Ak>> – Franco, M. ¿Qué hace de Gustavo Dudamel un director de orquesta superestrella? 2018 Nov 1 [Consulta: 2019 Sep 27]. <<https://www.nytimes.com/es/2018/11/01/gustavo-dudamel-venezuela-filarmonica/>> – Abreu, JA. The El Sistema music revolution. [Consulta: 2019 Aug 30]. <https://www.ted.com/talks/jose_abreu_on_kids_transformed_by_music> – The Landfillharmonic. [Consulta: 2019 Oct 5]. <<http://www.landfillharmonicmovie.com/>> – Cateuraweb. [Consulta: 2019 Oct 5]. <<https://www.recycledorchestracateura.com>>
